

Рубель М. Р.

студентка 1-го курсу

факультету соціології та права НТУУ "КПІ"

Науковий керівник: Звягіна І.Н.,

старший викладач

ПОРІВНЯННЯ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ШЛЮБУ В РИМСЬКОМУ ПРАВІ ТА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Сьогодні Україна на шляху до Європейського союзу прагне відповідати принципам загальноєвропейського права, а воно, як нам відомо об'єднує різновиди права, які базуються на римському праві античного періоду (V ст. до н.е.-476 р. н.е.). В сімейному кодексі України неможливо не помітити наявності принципів, норм, формулювань, правових конструкцій тощо, запозичених із римського права, тому у даній роботі ми вирішили порівняти таку сферу як становлення шлюбних відносин в римському праві та праві сучасної України .

Римські юристи визначали таке поняття як шлюб доволі ідеалізовано. Римський юрист Модестин стосовно цього поняття висловлювався так: «Шлюбом є союз чоловіка й жінки, спільність усього їхнього життя, поєднання людського й божественного права» [1, с. 365]. У свою чергу Ульпіан сутність шлюбу формулював так: «Шлюб створюється не співжиттям, але згодою..., і не співжиття створює шлюб, а подружнє любов» [1, с. 366]. Згідно з нормами Сімейного кодексу України 2002 року шлюбом вважається сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану (ч. 1 ст. 21 СКУ) [2].

Неоднозначність правової природи інституту шлюбу зумовила складність його юридичної конструкції у римському праві, що встановлювало умови, від яких безпосередньо залежала дійсність шлюбу [3]. Наприклад, шлюбний вік майбутніх чоловіка та дружини, (для жінки - 12 років й для чоловіка - 14), відсутність близького споріднення, психічного захворювання, а також перебування в іншому шлюбі. Крім того, заборона на шлюб усередині роду – це давнє правило, якого постійно дотримуються [3]. В класичному римському

праві, шлюби були заборонені для осіб, які належать до різних верств населення: між вільними та рабами, громадянами та іноземцями тощо.

Для розкриття спільного і відмінного у правових конструкціях цього інституту в Стародавньому Римі та сучасній Україні варто виокремити основні вимоги від яких залежить дійсність шлюбу в нашій державі. Згідно до Сімейного кодексу України від 10.01.2002 року особи, що бажають зареєструвати шлюб, мають відповідати таким вимогам: досягнення шлюбного віку (для жінок – 17 років, для чоловіків – 18 років); перебування лише в одному шлюбі; особа має бути дієздатною; відсутність споріднення, тобто шлюб між особами, які є родичами прямої лінії споріднення, рідні брат і сестра, двоюрідні брат та сестра, рідні тітка, дядько та племінник, племінниця, усиновлювач та усиновлена ним дитина забороняється. За заявою особи, що досягла чотирнадцятирічного віку, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, згідно обставин передбачених законом.[2]

Шлюб у державах романо-германської правової системи вважається законним тільки при дотриманні процедури офіційності при його укладанні, тому згідно з Сімейним кодексом України, задля набуття законного шлюбу, до будь-якого державного органу реєстрації актів цивільного стану жінкою та чоловіком подається заява про реєстрацію шлюбу. Церковна церемонія шлюбу не має жодного юридичного значення й повинна відбуватися після цивільної церемонії, проте Сімейний кодекс України визнає релігійний обряд шлюбу підставою для виникнення в жінки та чоловіка прав і обов'язків подружжя, якщо він відбувся до створення або відновлення державних органів реєстрації актів цивільного стану (ч. 3 ст. 21) [2].

В Римі існувало таке поняття конкубінат – це різновид незаконного шлюбу, що укладався між перегинами (іноземцями) та вільними особами, які не володіли правом укладати римський законний шлюб через різне громадянство або походження.

Згідно з сімейним кодексом України проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не вважається підставою для виникнення у них прав та обов'язків подружжя (ч. 2 ст. 21 СКУ)[2]. Через це виникає ризик підризу

принципу моногамії, що є фундаментальним у шлюбно-сімейних відносинах. Адже законодавець надає усі підстави для можливості існування двох одночасних шлюбів: зареєстрованого (офіційного) і фактичного («конкубінату»). Цей висновок випливає з аналізу 75, 76, 91 статей Сімейного кодексу України.

Підвівши підсумки усього вищесказаного, можна зробити висновок, що за законодавством сучасної України шлюбом є союз, заснований на добровільному волевиявленні осіб, під час реєстрації якого висуваються вимоги його дійсності (шлюбний вік, відсутність іншого зареєстрованого шлюбу, близького споріднення чи психічного захворювання), а проблемою сімейному законодавстві України є неврегульоване існування «конкубінату», що ставить під сумнів однозначність законодавства України та автоматично виключає одноманітний підхід судових органів до вирішення пов'язаних із ним суперечок.

Список використаних джерел

1. Дигести Юстиніана / Перевод с лат.; Отв. ред. Л. Л. Кофанов. Т. VII. Полутом 2. – М.: Статут, 2005. – 564 с.
2. Сімейний кодекс України, 10 січня 2002 р., № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2947-14>.
3. Тексты римского права: Законы XII таблиц. Институции Гая. – М.: Зерцало, 1997. – 476 с.